

УДК 159.9

ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Студ. М.П. Вальоса, гр. БПД-13

Науковий керівник доц. Р.В. Кириченко

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета та завдання: визначити теоретичні категоріальні складові поняття просоціальності у психологічній науці. **Завдання:** визначити понятійні складові та порівняльний теоретичний аналіз основних трактувань даного поняття у психологічній науці.

Об'єкт дослідження: просоціальна поведінка.

Предмет дослідження: особливості мотивів, що лежать в основі просоціальної поведінки.

Методи дослідження: метод теоретичного аналізу психологічної літератури.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результаті. В результаті проведеного нами дослідження було виявлено, що структура мотивації просоціальної поведінки пов'язана з такими особистісними характеристиками, як: нормативна поведінка, чутливість, емпатійність та потрібно звернути увагу на осіб, в яких високий рівень емпатійності, оскільки таких емоційно чуйних людей, можуть експлуатувати егоїстично виховані особи, які користуються їх добротою, роблячи тим самим їх підніжжям для реалізації власних цілей. Оскільки часто це спостерігається в конкурентній взаємодії, то емоційно чуйним людям важливо вміти відстояти себе в умовах зіткнення з індивідуалізмом, себелюбством, користолюбством інших людей. Потрібно виробити програму вироблення прийомів емоційного захисту до таких людей.

Також при аналізі результатів дослідження було виявлено, що рівень чутливості та емпатійності більше виражений в осіб жіночої статі, оскільки жінки запрограмовані на емоційну чутливість, але це деякою мірою ще залежить від навколишнього середовища та культурного рівня.

Результати дослідження. Проблема просоціальної поведінки є відносно новою проблемою, що піддається науковому аналізу. Зважаючи на велику значущість взаємопідтримки, жертвовності, турботи про ближнього, можна задуматись про глибинні коренні проблеми просоціальності. Водночас треба зазначити, що рівень суспільної і наукової уваги до цієї проблеми, упродовж її становлення, мав різні рівні актуалізації. Так, як зазначають Р. Павелків та Н. Корчакова перші дослідження просоціальності з'явилися у 30-х роках ХХ століття. У цей період з'являється фундаментальна праця Х. Харппорна і М. Мея «Вивчення природи характеру», у якій одна з ліній аналізу поведінки спрямовувалася на вивчення соціальної взаємодії у дихотомії індивідуалізм - кооперативність. З точки зору дослідників, саме ці якості особистості, є найбільш важливими і необхідними для нормального функціонування особистості та суспільства в цілому.

Дослідження проблеми просоціальності особливо активізувалися у 70-х роках ХХ століття. Зокрема, вони торкалися питань вікових закономірностей просоціальності (Мерфі Бріджит, Стауб Ервін), становлення гуманних стосунків та емоційної чутливості у дитячому віці. [1,2] А у 80 - ті роки, на Міжнародному психологічному конгресі у Лейпцигу (1980), поняття «просоціальна поведінка» було введено в науковий обіг.

Аналіз досліджуваної проблеми, проведений Г. Бірхоффом, Д. Майерсом, дає змогу зробити висновок, що в основі будь-яких проявів просоціальної поведінки

лежить здатність людини до співпереживання, і чим більше вона до цього схильна, тим з більшою готовністю надає допомогу людям.

Згідно з висновком С. Шеметюк, просоціальність, як особливе явище свідомості і поведінки людини, аналізується у контексті практичних відносин між людьми у формі солідарності, благодіяння, у контексті «допомагаючої поведінки».

Просоціальна поведінка є надзвичайно складним феноменом. Її сутнісні характеристики можна виокремити шляхом аналізу запропонованих ученими теоретичних моделей. Так, в моделі Б. Латане і Д. Дарлі описується п'ять стадій прийняття рішення у момент ускладненої життєвої ситуації. Перший крок просоціальності має передбачати виокремлення надзвичайної події, потім людина повинна проінтерпретувати її як надзвичайну. На третій стадії, людина повинна вирішити, чи варто їй брати на себе відповідальність за втручання, як тільки таке рішення прийняте – людина вирішує, в якій формі буде надана допомога, і нарешті, як саме буде реалізовуватись рішення.

Модель просоціальної поведінки на основі виокремлення її функціональних систем запропонована у роботі Ю. Мазур. Автор стверджує, що в основу просоціальності входить три компоненти: позитивне уявлення особистості про себе, пов'язане із здібностями до солідарності і співчуття; система життєвих цінностей, які визначають стратегії взаємодії із світом; здатність особистості реалізовувати себе на шляху альтруїстичної, суспільно значущої діяльності. Просоціальність – складне утворення, яке включає, як поведінкові, так і когнітивно-мотиваційні та ціннісні структури. До основних різновидів просоціальної поведінки належать: альтруїстична та допомагаюча поведінка, співробітництво, емпатія, гуманні відносини.

Сутність просоціальної поведінки – в її відповідності соціальним вимогам (нормам, цінностям). Альтруїзм – це один з багатьох її проявів. Емпатія базується на співпереживанні, що призводить до глибокого співчутливого розуміння відносин, почуттів, психічних станів іншої особи.

Висновки. Просоціальна поведінка – поведінка спрямована на допомогу, благо, іншій людині без власної вигоди собі. При прояві такої поведінки люди керуються зовнішньою або внутрішньою мотивацією. При зовнішній мотивації людина прагне бути прикладом для наслідування, отримати якусь матеріальну винагороду, розширення коло спілкування або ввійти до певної групи. При внутрішній мотивації людина прагне отримати визнання, ріст самоповаги, зміцнити почуття власної гідності та впевненості в собі. На нашу думку, не важливо якою мотивацією людина керується, важливо чи людина готова до прояву такої допомоги, чи готова вона пожертвувати собою заради допомоги іншим, у різних життєвих ситуаціях. Найголовніше це те, що така поведінка закладена у кожному з нас, однак її прояв може бути різним. Хтось є більш просоціальною особистістю, а хтось менш, залежно від особистісних якостей людини. Отже, просоціальна поведінка є системою позитивних, конструктивних, відповідних соціальним нормам дій, спрямованих на благо соціальних груп чи окремо взятої людини.

Ключові слова: просоціальна поведінка, просоціальність, альтруїзм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абраменкова В. В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре / В. В. Абраменкова : Акад. пед. и соц. наук МПСИ. – М.: МПСИ; Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 2000. – 414с.
2. Аронсон Э. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме / Э. Аронсон, Т. Уилсон, Р. Эйкерт. – СПб. : Прайм – Еврознак, 2004. – 560с.